

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ KAMUOYUNA AÇIKLAMA

3 Kasım 2020 EUR 21/3281/2020

FRANSA: SAMUEL PATY CİNAYETİNİN ARDINDAN ALINAN ÖNLEMLER İNSAN HAKLARI KAYGILARINI ARTIRIYOR

47 yaşındaki öğretmen Samuel Paty, 16 Ekim günü, Conflans-Sainte-Honorine'de (Paris'in bir bölgesi) öldürüldü. Fransa'da mülteci statüsünde olan 18 yaşındaki bir kişinin, öğrencilerine Muhammed peygamberi tasvir eden bazı karikatürler gösterdiği için öğretmenin kafasını kestiği iddia edildi. 29 Ekim'de üç kişi Nice kentinde bir kilisede öldürüldü. Tunus vatandaşı 21 yaşındaki bir kişi baş şüpheli olarak gösteriliyor. Yetkililer, diğer bir kişiyi de suç ortağı olduğu şüphesiyle gözaltına aldı.

Uluslararası Af Örgütü, cinayeti mümkün olan en sert şekilde kınamaktadır. Kalbimiz, öldürülen kişilerin aileleriyle birlikte. Fransa yetkilileri, cinayetlere ilişkin hızlı, kapsamlı, bağımsız, tarafsız, şeffaf ve etkin bir soruşturma yürütmekle yükümlüdür. Sorumlu olduğundan şüphelenilen herkes adalet önüne çıkarılmalı ve adil bir şekilde yargılanmalıdır.

Ne yazık ki, Fransa İçişleri Bakanı Gérald Darmanin, cinayetlerin ardından, yetkililerin ülkenin uluslararası insan hakları yükümlülüklerine uyma istekliliğine ilişkin endişeleri artıran açıklamalar yaptı.¹ Bakan, 2 Kasım günü, Ulusal Meclis önündeki duruşma bağlamında, hükümetin terörle mücadele tedbirlerine ilişkin daha fazla ayrıntı paylaştı.² Uluslararası Af Örgütü, önlemlerin, ayrımcılık yapmama, geri göndermeme (non-refoulement) ve örgütlenme özgürlüğü ilkelerini ihlal eden önlemlere yol açmasından endişe duymaktadır.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Rahatsız edici, rencide edici veya şok edici fikirlerin ifade edilmesi, ifade özgürlüğü hakkının temel taşlarından. Yetkililer, herkesin fikirlerini ifade edebilmesini sağlamalıdır. Bu hak, tüm dinleri eleştirme ihtimalini de kapsar. Dinleri eleştiren kişileri hedef alan tüm şiddete teşvik çabaları yasaklanmalıdır.

İfade özgürlüğü hakkı aynı zamanda dinleri saldırgan ya da klişe olarak algılanabilecek şekillerde tasvir veya tasavvur etme seçimini eleştirme hakkını da korur. Başkalarının fikirlerine katılmamak veya onları reddetmek, örneğin onların basmakalıp veya önyargılı olduğunu düşünmek de ifade özgürlüğü kapsamındadır.

Fransa yetkilileri, herkesin din veya inanç özgürlüğü ve ifade özgürlüğü haklarını korumalıdır. Bu haklar hem uluslararası hem de bölgesel insan hakları sözleşmelerinde yer almaktadır.³ Uluslararası insan hakları hukuku kapsamında, genel olarak dini veya diğer inançlara veya görüşlere sahip olma (veya sahip olmama) hakkına sınırlama getirilmesine izin verilmez. Bununla birlikte, bu tür görüşleri ifade etme (ifade özgürlüğü) veya kişinin dinini veya inancını açıklama hakkı, belirli kısıtlamalara tabi olabilir. Ancak bu tür kısıtlamalar yalnızca açıkça gerekli ve orantılı olduğu durumlarda, kamu güvenliğini, kamu düzenini, kamu sağlığını veya başkalarının temel hak ve özgürlüklerini koruma gibi net ve meşru amaca ulaşmak için uygulanabilir.⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ifade özgürlüğü hakkının "yalnızca olumlu bir şekilde algılanan veya zararsız veya kayıtsız olarak kabul edilen bilgi

¹ https://www.lemonde.fr/societe/article/2020/10/20/attentat-de-conflans-entre-effets-d-annonce-et-recyclages-gerald-darmanin-fait-feu-de-tout-bois_6056645_3224.html; https://www.liberation.fr/france/2020/10/26/gerald-darmanin-ce-qu-on-cherche-a-combattre-c-est-une-ideologie-pas-une-religion_1803552

² http://videos.assemblee-nationale.fr/direct.9792372_5fa007fc1fe69

³ Bu anlaşmalar ICCPR Madde 18 ve 19 ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Madde 9 ve 10'u içerir.

⁴ Örnek olarak, ICCPR Madde 18.3'e bakınız.

veya fikirler için değil, aynı zamanda devleti veya nüfusun herhangi bir kesimini şok, rencide ve rahatsız edici fikirler için de geçerli olduğuna karar vermiştir. Çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık görüşlülüğün talep ettiği bu gereksinimler olmadan demokratik toplum olmaz.⁵

İfade özgürlüğü hakkı, yetkililerin yalnızca basmakalıp ve ayrımcı söylemlerden kaçınmalarını değil, aynı zamanda basmakalıp fikirlerle ve önyargılarla mücadelede aktif bir rol oynamalarını gerektirir. Herkesin dinleri eleştirme hakkını savunurken, aynı zamanda bu cinayetin ardından ne Müslümanların ne de mültecilerin ayrımcı söyleme ve şiddete maruz kalmamasını sağlamalı ve herkesin dinini veya inancını korkusuzca yaşama ve açıklama hakkını savunmalıdır. Ancak, bu zorunluluğa rağmen, Fransa yetkilileri son 20 yılda, dini ve kültürel sembollerin taşınmasını veya kıyafetlerin giyilmesini kısıtlayan ve din veya inanç özgürlüğü haklarının ve ifade özgürlüğünün kullanımı anlamında Müslümanlara karşı ayrımcılık yapan yasalar çıkardılar ve politikalar uyguladılar.⁶

AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKI

Samuel Paty'nin öldürülmesinin ardından Fransa yetkililerinin ulusal güvenliği korumak için alabilecekleri önlemler, yalnızca gerekli ve orantılı olmanın yanı sıra ayrımcılık yapmama ilkesine de uymalıdır.⁷ Bu ilke, Fransa yetkililerinin, din veya inanç, ırk, etnik köken, ulus veya göçmenlik durumu gibi korunan özelliklerle tanımlanan herhangi bir gruba karşı doğrudan veya dolaylı olarak ayrımcılığa yol açabilecek herhangi bir önlem almaktan kaçınmasını gerektirir.

Fransa yetkilileri, ceza hukuku prosedürlerinde kanıt eşliğini karşılamayan gerekçelerle Müslümanları hedef alan tedbirlere asla başvurmamalıdır. Tüm cezai kovuşturmalar uluslararası insan hakları standartlarına uygun olmalıdır. Uluslararası Af Örgütü, geçmişte Fransa yetkililerinin, olağanüstü hâl tedbirlerinin sağlam bir dayanak olmaksızın ve ayrımcı bir şekilde uygulanmasını meşrulaştırmak için "radikalleşme" kavramına başvurduğunu gösterdi.⁸ 'Tahsis edilen ikametgah' gibi idari tedbirler, özellikle güvencelerin zayıf olması ve yürütmenin emir verirken yüksek derecede takdir yetkisine sahip olması nedeniyle, cezai takibat için Fransa'da bir ara uygulama olarak kullanılmaktadır. Bu tür bir takdir yetkisi, zayıf güvencelerle birleştiğinde, Müslümanlara yönelik keyfi ve ayrımcı uygulamalara zemin hazırlayan koşullar yaratmaktadır. Terörle mücadele ederken insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunması konularındaki BM Özel Raportörü şu sonuca varmıştır: "Fransız Arap ve/veya Müslüman topluluklar hem olağanüstü hal süresince hem de şu anda diğer terörle mücadele önlemleriyle birlikte SILT yasasına göre öncelikli olarak istisnai tedbirlere tabi tutulmuştur."⁹

Samuel Paty'nin öldürülmesinden bu yana, bazı siyasi liderler Müslümanlara karşı genel bir şüphe ve reddetme ortamında, ulusal medyada Müslümanlara karşı ayrımcı açıklamalar yapmaktadır. Bu açıklamalar arasında, İçişleri Bakanı'nın süpermarketlerdeki helal rafların varlığını, "topluluk ayrılıkçılığı" ve terörizmle birleştiren açıklaması¹⁰ özellikle endişe vericidir. Tüm bu açıklamalar, özellikle dini ayrılıkçılığı hedefleyen sözde "laiklik ve özgürlükler" yasası üzerine gerçekleştirilecek parlamento tartışmasının hazırlık aşamasında bu tehlikeli ortamı körüklüyor.

Kamu görevlileri Müslümanları ve mültecileri hedef alan basmakalıp, damgalayıcı ve ayrımcı yorumlarda bulunmaktan kaçınmalıdır.¹¹ Bu açıklamalar, Fransa'daki Müslümanlar için sürekli ve

⁵ Bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Handyside – Birleşik Krallık, 7 Aralık 1976 tarihli karar.

⁶ Uluslararası Af Örgütü. Tercih ve Önyargı: Avrupa'daki Müslümanlara karşı ayrımcılık.

⁷ Ayrımcılık yapmama ilkesi, ICCPR (Madde 2.2 ve 26), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ICESCR, Madde 2.2) dahil olmak üzere birçok uluslararası insan hakları sözleşmesinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin 14. Maddesi, Sözleşmeciler Tarafının, din veya inanç temelinde ve bunun getirdiği haklardan yararlanma konusunda ayrımcılık yapmasını yasaklamaktadır. AIHS'nin 12. Protokolü, tüm yasal haklar açısından din veya inanç temelinde ayrımcılığı yasaklayan bağımsız bir ayrımcılık karşıtı hüküm içermektedir.

⁸ Uluslararası Af Örgütü, altüst edilmiş hayatlar. Fransa'daki olağanüstü halin orantısız etkisi. <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR2133642016ENGLISH.pdf>

⁹ BM terörizmle mücadelede insan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin özel raportörünün Mayıs 2018'de Fransa'da yaptığı ülke ziyaretinin ardından hazırladığı ön rapor, s. 7 www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23130&LangID=E

¹⁰ https://www.francetvinfo.fr/societe/religion/religion-laicite/gerald-darmanin-declaration-polemique-sur-les-rayons-halal-et-casher-des-supermarches_4150921.html

¹¹ <https://www.amnesty.fr/discriminations/actualites/discriminations-musulmans-stop>

büyüyen bir ayrımcı ortamı besliyor. 2015-2017 yılları arasındaki olağanüstü hâl sırasında, Fransa yetkilileri orantısız bir şekilde Müslümanları hedef alarak, hedeflenen bireyler ve aile üyeleri için korku, stres ve diğer sağlıkla ilgili sorunlar da dahil olmak üzere uzun vadeli sonuçlara yol açan ağır güvenlik önlemlerine başvurdu. Yetkililer ve siyasi liderler, tüm Müslümanların şüpheli olarak tasvir edilmesine katkıda bulunan geçmişin bu ayrımcı tutumlarını tekrar etmemelidir.

Ayrıca adli makamlar, Müslümanları ve ibadethaneleri hedef alabilecek şiddet içeren bir suç işlemeye yönelik her türlü kışkırtmanın yasaklanmasını sağlamalıdır. Şiddet içeren bir suçla bağlantılı olduğu iddia edilen her türlü ayrımcı saik soruşturulmalıdır. Devlet müdahaleleri; siyasi liderlerin ayrımcılığı kınama çağrılarını ve ayrımcılığa, düşmanlığa veya şiddete yönelik kışkırtmalara yol açan ulusal, ırksal veya dini nefretin savunulmasının yasaklanmasına ilişkin Rabat Eylem Planı'nda önerilen geniş kapsamlı eğitim politikaları gibi ayrımcılıkla mücadele tedbirlerini de içermelidir.¹²

GERİ GÖNDERMEME İLKESİ (NON-REFOULEMENT)

18 Ekim'de medya, İçişleri Bakanı Gérard Darmanin'in "belirli ülkelerin vatandaşlarına neredeyse otomatik olarak mülteci statüsü vermekten kaçınmak" amacıyla Fransa'nın sığınma yasalarını ve uygulamalarını sıkılaştırmayı hedeflediğini duyurdu.¹³ İçişleri Bakanı, "radikalleştikten" şüphelenilen 231 yabancı uyruklu kişinin sınır dışı edilmesini planladığını da ifade etti. Bu açıklamalar, Samuel Patty cinayeti zanlısının Fransa'da mülteci statüsüne sahip olduğu bilgisinin gündeme gelmesinin ardından yapıldı. Bakan, 2 Kasım'da da "radikalleşme" şüphesi bulunan 16 yabancı uyruklu kişinin önceki ay sınır dışı edildiğini ve çok daha fazla sayıda kişinin önümüzdeki aylarda sınır dışı edileceğini açıkladı.¹⁴

Uluslararası insan hakları hukuku ve standartları, işkence ve diğer türde kötü muameleyi mutlak şekilde yasaklar. Bu yasak, herhangi bir kişinin, kendisine isnat edilen suçtan bağımsız olarak, işkence ve diğer türde kötü muamele riski altında olabileceği bir yere gönderilmesi yasağını da içerir (*geri göndermeme (non-refoulement) ilkesi*).¹⁵ Geri göndermeme ilkesi, mülteci korumasından hariç tutulanlar ve suç işlemiş kişiler de dahil olmak üzere herkes için geçerlidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kategorik olarak, bir kişinin ülkeden çıkarılması durumunda kişinin zarar görme riskini, geri gönderilmezse bir kişinin topluma sunabileceği tehlikeyle karşılaştırmanın kategorik olarak yanlış bir yaklaşım olduğu sonucuna varmıştır.¹⁶

İçişleri Bakanı 231 kişinin sınır dışı edilmesine devam etme niyetini ulusal güvenliği tehdit ettiklerini iddia ederek gerekçelendirdi; halbuki bu sınır dışı edilmelere cinayetten önce karar verilmiş ve cinayetle daha sonra ilişkilendirilmiştir.¹⁷ Fransa hukukuna göre, kamu düzenine veya ulusal güvenliğe ciddi bir tehdit oluşturan yabancı uyruklular sınır dışı etme kararına tabi olabilirler, bunun tek istisnası reşit olmamaları durumunda çıkar.¹⁸ Kesin aciliyet durumunda ise, sınır dışı etme emrinin uygulanmasından önce karara itiraz etme olanağı da dahil olmak üzere, sınır dışı etme herhangi bir usul güvencesi olmaksızın derhal gerçekleştirilebilir.¹⁹ Bu nedenle de, Fransa hukuku halihazırda geri göndermeme ile ilgili uluslararası insan hakları hukuku yükümlülükleriyle uyumsuzluklar içermektedir.

Uluslararası Af Örgütü, İçişleri Bakanı tarafından açıklanan yabancı uyrukluların sınır dışı edilmesinin, aynı zamanda uluslararası teamül hukukunun da bir ilkesi olan geri göndermeme ilkesini ihlal ettiğinden endişe duymaktadır. Uluslararası Af Örgütü, Fransa yetkililerini uluslararası

¹² https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Opinion/SeminarRabat/Rabat_draft_outcome.pdf

¹³ <https://www.europe1.fr/politique/information-europe-1-darmanin-veut-expulser-231-etrangers-fiches-pour-radicalisation-3999461>

¹⁴ http://videos.assemblee-nationale.fr/direct/9792372_5fa007fc1fe69

¹⁵ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), Madde 3; BM İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Alçaltıcı Muamele veya Cezalandırmaya Karşı Sözleşme (CAT), Madde 3; Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (ICCPR), Madde 7.

¹⁶ Saadi v Italy, (37201/06), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 28 Şubat 2008, para. 139, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85276>.

¹⁷ https://www.lemonde.fr/societe/article/2020/10/20/attentat-de-conflans-entre-effets-d-annonce-et-recyclages-gerald-darmanin-fait-feu-de-tout-bois_6056645_3224.html

¹⁸ Yabancılar Kanunu'nun L521-1, L521-2, L521-3, L521.4 maddeleri (Code de l'entrée et de séjour des étrangers et du droit d'asile, CESEDA); https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070158/LEGISCTA000006134412/#LEGISCTA000006134412

¹⁹ Yabancılar Kanunu'nun (CESEDA) L 522-1 Maddesi; <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000006335213/2016-10-17/>

yükümlülüklerine uymaya ve herhangi bir kişiyi işkence ve diğer türde kötü muamele konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacakları bir yere sınır dışı etmekten kaçınmaya çağırıyor.

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

19 Ekim günü, İçişleri Bakanı Gérard Darmanin, hükümetin birkaç örgütü feshetme ve Müslüman ibadethanelerini kapatma niyetini açıkladı. İçişleri Bakanı ayrıca, 51 dernek ve onlarca insanın istihbarat servislerinin elindeki bilgilere dayanarak ev aramalarına tabi tutulacağını duyurdu. İçişleri Bakanı, 2 Kasım günü, iki örgütün feshedildiğini ve iki örgütün önümüzdeki iki hafta içinde feshedileceğini duyurdu. Bakan ayrıca, 172 ev aramasının (visites et saisines) bir hakim tarafından yetkilendirildiğini ve 48'inin yetkilendirilme sürecinde olduğunu vurguladı.²⁰ Fransa hukukuna göre, bu ev aramaları (bir yargıç tarafından yetkilendirilmek zorunda olsa da, muğlak gerekçelerle meşrulaştırılarak yapılabilir.²¹

Fransa hukukuna göre, Bakanlar Konseyi bir kurumu kararname ile feshedebilir.²² Bir kuruluş, örneğin silahlı toplantıları teşvik ederse veya şiddet, nefret ve ayrımcılığı teşvik ederse kapatılabilir. Ancak Fransa hukuku, hükümetin bir örgütü feshetme kararına ilişkin ön adli incelemeyi şart koşmaz. Herhangi bir fesih kararına ancak çıkarıldıktan sonra idare mahkemelerinde itiraz edilebilir. Ayrıca, başka bir yasal hüküm uyarınca, valiler, yani devletin yerel temsilcileri, terörizmi meşru göstermeye çalışmak da dahil olmak üzere çeşitli gerekçelerle, Fransa hukukuna göre şiddete, ayrımcılığa ve terörle bağlantılı suç işlemeye teşvik eden ibadethaneleri kapatabilirler.²³ Uluslararası Af Örgütü, "terörizmi meşru göstermek" teriminin hukuki kesinlikten yoksun olması konusunda endişelerini dile getirmiş ve devletleri bu terimi kaldırmaya çağırmıştır.²⁴

Uluslararası insan hakları hukuku ve standartları uyarınca, devletler örgütlenme özgürlüğü ve din veya inanç özgürlüğü haklarını kısıtlayabilir. Ancak bu tür kısıtlamaların çerçevesi; ulusal güvenlik veya kamu güvenliği, kamu düzeni, ulusal güvenliğin, kamu sağlığının veya başkalarının haklarının korunması amaçları doğrultusunda demokratik bir toplumda gerekli oldukları şekliyle yasalarla belirlenmelidir. Bu tür herhangi bir kısıtlama, ulaşmayı amaçladıkları amaç için gerekli ve orantılı olmalıdır.²⁵ Bu nedendir ki, Fransa hukuku mevcut haliyle örgütlenme özgürlüğüne ilişkin uluslararası insan hakları hukuku yükümlülüklerine uymamaktadır. Samuel Paty'nin öldürülmesinin ardından İçişleri Bakanı'nın sivil toplum örgütlerinin feshedilmesi ve ibadethanelerin kapatılmasına ilişkin yaptığı açıklama, söz konusu sivil toplum örgütleri ve ibadethaneler ile cinayetin işlenmesi arasındaki bağlantı iddialarına dayanıyor gibi görünmektedir.

Uluslararası insan hakları hukuku ve standartları uyarınca, devletler, bir suçun işlenmesinin yolunu açan hazırlık eylemlerini ve aynı zamanda suç işlemeye teşvik etmeyi suç sayabilirler. Hazırlık eyleminin suç sayılması hukukilik ilkesine uygun olmalı ve fiili durumda keyfi ve ayrımcı uygulamalara yol açmamak için, suç teşkil edecek herhangi bir hazırlık eyleminin, bir temel suç eyleminin yapılmasıyla yeterince yakın ve doğrudan şekilde bağlantılı olduğunu ve fiilin gerçekleşeceğine dair gerçek ve öngörülebilir riskin varlığını gözetmelidir.

²⁰ http://videos.assemblee-nationale.fr/direct.9792372_5fa007fc1fe69

²¹ 2017-1510 yasaının 4. maddesi (SILT kanunu). SILT kanunu, Kasım 2015'teki Paris saldırılarından sonra Fransa'da yetkililerin uygulamaya koyduğu ve yaklaşık iki yıl yürürlükte kalan olağanüstü hal kapsamında yürütülen ev aramalarına kıyasla, ev aramaları için geçerli adli incelemeyi biraz güçlendirdi. Ancak, hangi ev aramalarının yapılabileceğine dair gerekçelerin hukuki netliğine ilişkin endişeler sürmektedir. Bakınız: Uluslararası Af Örgütü, Mahkemesiz cezalandırıldı. Fransa'da terörle mücadele bağlamında idari kontrol önlemlerinin kullanımı, <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR2193492018ENGLISH.PDF>

²² Milli Güvenlik Kanununun 212-1. Maddesi.

²³ Milli Güvenlik Kanununun L227-1 Maddesi.

²⁴ Devlet, yalnızca gerçekten kışkırtma anlamına gelen ifade biçimlerini, açıklama/ ifade etme ile suç eylemi arasında doğrudan nedensellik bağı olduğu durumlarda, başkalarını bu tür eylemleri işlemeye teşvik etmek amacıyla ve makul bir olasılıkla bu tür eylemleri açıkça gerçekleştirme niyetiyle suç eylemleri olarak kabul görmüş eylemleri işlemeye teşvik ettikleri durumlarda cezaı soruşturmaya konu etmelidir; terörizmi "yüceltme" veya "meşrulaştırılması (özrü)" gibi muğlak suçlar yürürlükten kaldırılmalıdır

Bakınız: Uluslararası Af Örgütü, Tehlikeli Düzeyde Orantısız. Avrupa'da sürekli genişleyen ulusal güvenlik devleti, 4. bölüm: <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR0153422017ENGLISH.PDF>

²⁵ Örgütlenme özgürlüğü, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (ICCPR) 22. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesi ile korunmaktadır. Din veya inanç özgürlüğü, ICCPR'nin 18. maddesi ve AİHS'nin 9. maddesi ile korunmaktadır.

Dahası, devletler, yalnızca gerçekten kışkırtma anlamına gelen ifade biçimlerini, açıklama/ifade etme ile suç eylemi arasında doğrudan nedensellik bağı olduğu durumlarda, başkalarını bu tür eylemleri işlemeye teşvik etmek amacıyla ve makul bir olasılıkla bu tür eylemleri açıkça gerçekleştirme niyetiyle suç eylemleri olarak kabul görmüş eylemleri işlemeye teşvik ettikleri durumlarda yasaklamalıdır.²⁶

Uluslararası Af Örgütü, ibadethaneleri idare edenler de dahil olmak üzere derneklerin kapatılmasının yalnızca uluslararası insan hakları hukukuna uygun olduğu durumlarda gerçekleştirilmesi gerektiğini savunuyor. Bu önlemlere, sadece ulusal güvenliğin veya başkalarının haklarının korunması için gerekli ve orantılı olduğu durumlarda başvurulmalıdır. Aksi halde bu kapatmalar örgütlenme özgürlüğünün, ibadethanelerin durumunda ise din veya inanç özgürlüğü haklarının ihlali anlamına gelecektir.

²⁶ Bakınız: Uluslararası Af Örgütü, Tehlikeli Düzeyde Orantısız. Avrupa'da sürekli genişleyen ulusal güvenlik devleti, 2. ve 4. Bölümler: <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR0153422017ENGLISH.PDF>